

Sectorplan 65 Dierlijk afval

I Afbakening

De volgende afvalstoffen vallen onder de reikwijdte van dit sectorplan:

Afvalstoffen	Toelichting
(Kadavers van) dieren	Dit sectorplan heeft betrekking op dierlijk afval dat valt onder de werkingssfeer van de Verordening EG 1069/2009 tot vaststelling van gezondheidsvoorschriften inzake niet voor menselijke consumptie bestemde dierlijke bijproducten en afgeleide producten (Verordening dierlijke bijproducten).
Dierlijk afval dat vrijkomt bij de verwerking van (kadavers van) dieren	

In paragraaf IV is een nadere toelichting opgenomen op de afbakening, alsook een overzicht van afvalstoffen die overeenkomsten vertonen met de afvalstoffen van dit sectorplan, maar vallen onder andere delen van het LAP.

II Minimumstandaard

Minimumstandaard voor vergunningverlening

Afvalstoffen / deelstroom	Minimumstandaard voor verwerking (en eventuele voorwaarden)
Dierlijk afval	Verwerken conform de bepalingen uit Verordening dierlijke bijproducten, artikelen 12 t/m 14. De Verordening dierlijke bijproducten is leidend ten opzichte van de Wet milieubeheer (Wm), tenzij sprake is van verbranden, storten, composteren of vergisten van dierlijk afval. In dat geval zijn zowel de Verordening dierlijke bijproducten als de Wet milieubeheer van toepassing.

Zie paragraaf V voor een toelichting op de minimumstandaard.

III Grensoverschrijdend transport

Voor (communautair en internationaal) transport van deze producten is de [Verordening dierlijke bijproducten](#) (VDB) en niet [Verordening \(EG\) 1013/2006](#) (EVOA) leidend, indien de erkenningseisen van de Verordening dierlijke bijproducten van toepassing zijn. De Verordening dierlijke bijproducten bevat een systeem van kennisgevingen en voorgeschreven handelsdocumenten en gezondheidscertificaten voor de hele keten van dierlijke bijproducten.

Grensoverschrijdend transport van *mengstromen* van dierlijke bijproducten en afvalstoffen (niet zijnde dierlijke bijproducten) valt, als het afval de status van gevaarlijk afval heeft, onder de [EVOA](#). Maar in andere situaties bestaat er over de regels voor mengstromen onduidelijkheid. Dit bemoeilijkt de handhaving, terwijl de risico's die bij deze mengstromen spelen wel om een goede handhaving vragen. Dit probleem is door de ILT en de NVWA bij de beleidsdirecties van de ministeries van Infrastructuur en Milieu resp. Economische Zaken gesignaleerd, met de vraag om met nadere aanwijzingen voor toezicht en handhaving te komen. Het leidend principe is dat in situaties waarin zowel afvalwetgeving ([Wm](#) en [EVOA](#)) als de wetgeving voor dierlijke bijproducten ([VDB](#)) van toepassing zijn, elk risico dat speelt afgedekt moet worden met één van beide categorieën wetgeving. Er wordt dus niet gekozen voor toepassing van slechts één van beide categorieën wetgeving, maar voor toepassing van een combinatie van onderdelen van beide categorieën.

IV Overwegingen bij de afbakening

De Verordening dierlijke bijproducten is in Nederland geïmplementeerd in de [Gezondheids- en welzijnswet voor dieren](#), het [Besluit dierlijke bijproducten](#) en de [Regeling dierlijke bijproducten 2011](#). Europese Verordeningen zijn rechtstreeks werkend. Nationale wetgeving (zoals het Besluit dierlijke bijproducten) voorziet in uitvoeringsvoorschriften, strafbaarstelling en overgangsmatregelen. In aanvulling hierop, regelt de Gezondheids- en Welzijnswet voor Dieren onderwerpen waar de Verordening dierlijke bijproducten niet in voorziet.

Dit sectorplan is opgenomen omdat voor bepaalde verwerkingsroutes (verbranden, storten, composteren of vergisten) van dierlijk afval zowel de Wet milieubeheer als de Verordening dierlijke bijproducten van toepassing zijn.

In de Verordening dierlijke bijproducten wordt een driedeling in dierlijke bijproducten gehanteerd op basis van gezondheids- en veterinaire risico's, te weten categorie 1-, 2- en 3-materiaal. Het onderscheid tussen de groepen is gebaseerd op een afnemend risico voor mens en dier:

- Categorie 1-materiaal bevat het grootste risico voor mens en dier. Binnen deze categorie vallen onder andere gespecificeerd risicomateriaal (o.a. ruggenmerg, hersenen van herkauwers) en kadavers die dit materiaal bevatten, kadavers (en delen daarvan) van (wilde) dieren waarvan wordt vermoed dat die met een op mens of dier overdraagbare ziekte zijn besmet, keukenafval en etensresten van internationale middelen van vervoer zoals vliegtuigen en schepen en mengsels met categorie 1 materiaal.
- Categorie 2-materiaal bevat materialen die minder gevaarlijk worden geacht, maar zeker niet in de voedselketen terecht moeten komen. Te denken valt aan mest en inhoud van het maagdarmpkanaal en producten met residuen diergeneesmiddelen. Ook kadavers die niet onder categorie 1-materiaal vallen worden beschouwd als categorie 2-materiaal.
- Categorie 3-materiaal is materiaal dat, al dan niet na bewerking, in een aantal gevallen geschikt wordt geacht om als grondstof voor veevoer te dienen. Belangrijke stromen zijn onder andere vlees ongeschikt of (om commerciële redenen) niet (langer) bestemd voor menselijke consumptie, voormalige voedingsmiddelen van dierlijke oorsprong en keukenafval afkomstig van huishoudens en horeca.

De hier genoemde materialen zijn voorbeelden van stromen die onder de betreffende categorieën vallen. Voor een uitgebreide beschrijving per categorie wordt verwezen naar artikel 8 (categorie 1), artikel 9 (categorie 2) en artikel 10 (voor categorie 3) van de Verordening dierlijke bijproducten.

Dit sectorplan gaat met name over het categorie 1 en 2 materiaal gezien de afbakening gaat over (kadavers van) dieren en afval dat vrijkomt bij de verwerking van (kadavers van) dieren. In de basis gaat het over dierlijk afval dat verwerkt moet worden in een gespecialiseerde installatie zoals de Rendac. Categorie 3 materiaal kan ook vallen onder de sectorplannen 6 en 7 als onderdeel van gft en swill.

Zie voor meer informatie over bovenstaande categorieën en over de Verordening Dierlijke bijproducten in het algemeen de [website van de NVWA](#).

Relatie Kaderrichtlijn afvalstoffen en verordening dierlijke bijproducten

Reststromen kunnen een afvalstof zijn en ook een dierlijk bijproduct. In de uitvoeringspraktijk is het niet altijd duidelijk welke wetgeving van toepassing is. De Omgevingsdienst Regio Nijmegen heeft een notitie opgesteld waarin de wettelijke relatie tussen de Kaderrichtlijn afvalstoffen (hierna: KRA 2008/98/EG), in NL geïmplementeerd in de Wet milieubeheer (hierna: Wm), de Verordening Dierlijke Bijproducten 2009/1069/EG (hierna: VDB) en de daaruit voortvloeiende Uitvoeringsverordening Dierlijke Bijproducten 2011/142/EG (hierna: UDB) wordt uitgelegd en de afbakening vastgesteld. Tenslotte wordt de theorie geïllustreerd met een aantal praktijkvoorbeelden. De notitie '[Afbakening VDB en KRA ten aanzien van dierlijke bijproducten](#)' kan worden gedownload van de LAP3-website.

Vergelijkbare, maar niet onder dit sectorplan vallende afvalstoffen

Onderstaand – niet limitatief bedoeld – overzicht geeft afvalstromen weer die afvalstoffen bevatten die vergelijkbaar zijn met de afvalstoffen uit dit sectorplan maar *niet* onder de reikwijdte van dit sectorplan vallen:

<i>Afvalstoffen</i>	<i>Toelichting of verwijzing</i>
Ongescheiden ingezameld organisch afval van huishoudens	Zie SP01 (Huishoudelijk restafval (fijn en grof))
Ongescheiden ingezameld organisch afval van bedrijven	Zie SP02 (Restafval van bedrijven)
Keukenafval en etensresten die afkomstig zijn van internationaal opererende vervoermiddelen	Zie SP02 (Restafval van bedrijven)
Reststromen uit de voedings- en genotmiddelenindustrie	Zie SP03 (Procesafhankelijk industrieel afval)
Gescheiden ingezameld groente-, fruit en (klein) tuinafval (GFT) bij huishoudens	Zie SP06 (Gescheiden ingezameld GFT van huishoudens)
Gescheiden ingezameld organisch bedrijfsafval, o.a. (gekookt) keukenafval en etensresten (swill)	Zie SP07 (Gescheiden ingezameld organisch bedrijfsafval)
Dierlijk afval waarvan inzameling en verwijdering zijn onderworpen aan speciale richtlijnen teneinde infectie te voorkomen	Zie SP19 (Afval van gezondheidszorg bij mens of dier)

Euralcodes in relatie tot dit sectorplan

De volgende Euralcodes *kunnen* betrekking hebben op afval dat valt onder de reikwijdte van dit sectorplan: 020102; 020201; 020202; 020203; 020299; 200108.

Deze opsomming is indicatief. Euralcodes kunnen namelijk relevant zijn voor meerdere sectorplannen. Voor de feitelijke afbakening van wat onder dit sectorplan valt, is paragraaf I van het sectorplan bepalend en niet deze opsomming van Euralcodes (zie ook [hoofdstuk D.5](#) Omgaan met Eural, van het beleidskader).

V Toelichting en specifieke aandachtspunten bij dit sectorplan

Het beleidskader is de basis voor het afvalbeheer en beleidsuitvoering. Dit sectorplan geeft de specifieke invulling van de onderdelen 'minimumstandaard' en 'grensoverschrijdend transport' voor de in de afbakening genoemde afvalstromen. Waar dit sectorplan afwijkt van het beleidskader is het sectorplan leidend. Het is belangrijk dat iedereen die betrokken is bij afvalbeheer ook kennis neemt van het beleidskader.

Specifiek voor de praktijk van vergunningverlening zijn de volgende hoofdstukken van het beleidskader in het bijzonder van belang:

- Wettelijke reikwijdte van het LAP ([Deel A.2.3](#)).
- Voorwaarden voor afwijken van het LAP bij vergunningverlening ([Deel A.2.6](#)).
- Het algemene beleid rond het gescheiden houden van afvalstoffen ([Deel B.3](#)).
- Het beleid rond en het vergunnen van inzamelen ([Deel B.4](#)).
- Het beleid rond op- en overslaan van afvalstoffen ([Deel B.5](#)).
- Taken en bevoegdheden van de verschillende overheden betrokken bij afvalbeleid en beleidsuitvoering waaronder ook de provincies en de gemeenten ([Deel C](#)).
- Specifieke aandachtspunten voor vergunningverlening ([Deel D](#) integraal) met specifiek:
 - Het principe van de minimumstandaard voor verwerking ([D.2](#)).
 - Omgaan met de minimumstandaard bij gedeeltelijke (voor)behandeling en het opnemen van sturingsvoorschriften om te borgen dat de totale verwerking conform de minimumstandaard plaatsvindt ([D.2.2.4.2](#)).
 - Aandachtspunten Acceptatie- en verwerkingsbeleid afvalverwerkers ([D.3](#)), met ook aandacht voor specifieke uitzonderingen. Mengen van afvalstoffen ([D.4](#))
- Omgaan met de Eural ([Deel D.5](#)).

Uit het beleidskader, wet- en regelgeving en andere info zijn bovendien ook onderstaande aspecten van specifiek belang:

1. Aandachtspunten t.a.v. gescheiden houden (hele keten)

Gescheiden houden van afvalstoffen is van belang vanaf het ontstaan van afvalstoffen tot en met het afvalverwerkingsproces, om te zorgen dat de afvalstoffen minimaal volgens de minimumstandaard verwerkt kunnen worden. Basis hiervoor zijn de afvalcategorieën.

Afvalstoffen die vallen onder de reikwijdte van dit sectorplan, vallen onder categorie 35 van bijlage

11 **Arm**¹: afval dat valt onder de werkingssfeer van de [Verordening EG 1069/2009](#) tot vaststelling van gezondheidsvoorschriften inzake niet voor menselijke consumptie bestemde dierlijke bijproducten. Categorie 3 materiaal kan ook vallen onder [categorie 13](#) van bijlage 11 **Arm**: bioafval en daarmee vergelijkbaar biologisch afbreekbaar bedrijfsafval, met uitzondering van groenafval.

Op basis van de wetgeving en het beleid rond het gescheiden houden zoals beschreven in [hoofdstuk B.3](#) moeten afvalstoffen van deze categorie in beginsel gescheiden worden gehouden van elkaar, van andere categorieën afvalstoffen en niet-afvalstoffen. Zie het beleidskader [hoofdstuk B.3](#) (Gescheiden houden van afvalstoffen) voor de algemene regels voor het gescheiden houden van afvalstoffen of [hoofdstuk D.4](#) (Mengen van afvalstoffen) voor de voorwaarden waaronder mengen met een vergunning kan worden toegestaan.

2. Aandachtspunten t.a.v. producent/ontdoener van de afvalstoffen

Het bevoegd gezag kan aan de vergunning van een producent/ontdoener voorschriften verbinden t.a.v. het beheer van de afvalstoffen die bij de ontdoener ontstaan, om te zorgen dat de afvalstoffen minimaal volgens de minimumstandaard verwerkt kunnen worden. Zie ook [hoofdstuk B.3](#) Gescheiden houden van afvalstoffen.

3. Aandachtspunten t.a.v. inzameling/vervoer van de afvalstoffen

De onder 1 genoemde aandachtspunten rond gescheiden houden van de afvalstoffen zijn ook van belang bij inzameling/vervoer ten einde de verwerking volgens de minimumstandaard niet te frustreren (doelmatigheidsprincipe). Hiervoor is op grond van artikel 10.47 eerste lid van de [Wet milieubeheer](#) in het [Besluit inzamelen afvalstoffen](#) een bepaling opgenomen (artikel 1b) waardoor ook inzamelaars afvalstoffen die gescheiden worden aangeboden, gescheiden moeten houden. Dit geldt voor alle afvalstoffen.

Registratieplicht

Een bedrijf dat dierlijke bijproducten of afgeleide producten hiervan vervoert of verhandelt, is verplicht om zich te laten registreren bij de NVWA.

4. Aandachtspunten t.a.v. het verwerken van de afvalstoffen

Mengen t.b.v. verwerking (algemeen)

Zoals onder 1 is aangegeven dient deze afvalstof gescheiden te worden gehouden van andere afvalstoffen en niet-afvalstoffen, tenzij in de vergunning of op basis van algemene regels is bepaald dat deze afvalstof mag worden gemengd met andere afvalstoffen of met niet-afvalstoffen. Zie de voorwaarden voor het vergunnen van menghandelingen in [hoofdstuk D.4](#) van het beleidskader.

Erkenning vereist voor opslaan en verwerken van dierlijke bijproducten

Alle inrichtingen die dierlijke bijproducten opslaan of verwerken moeten (naast een omgevingsvergunning, onderdeel milieu) in het bezit zijn van een erkenning op basis van de [Verordening dierlijke bijproducten](#). De minister van Economische Zaken (EZ) is bevoegd gezag voor het afgeven en controleren van deze erkenningen. Om erkend te kunnen worden moet worden voldaan aan de eisen die in de Verordening dierlijke bijproducten aan de erkenning worden gesteld. Dit zijn eisen met betrekking tot onder meer de algemene hygiëne, inrichting van bedrijfsruimten en verwerkingsnormen, toezicht op de productie, de validatieprocedures, het afvalwater en de residuen. De Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) toetst, namens het ministerie van EZ, verwerkingsroutes aan de Verordening op veterinairerechtelijke en volksgezondheidsvoorschriften en geeft de noodzakelijke erkenning af. De NVWA (voorheen de Algemene Inspectiedienst (AID)) controleert bij primaire bedrijven en op transport.

Voor categorie 1-materiaal is er in Nederland vooralsnog één bedrijf (Rendac in Son), dat een werkgebied toegewezen heeft gekregen.

Eisen aan de omgevingsvergunning

Naast de eisen o.b.v. de Verordening dierlijke bijproducten, moet rekening gehouden worden met de gevolgen van verwerking voor het milieu. Dit betekent dat aan de omgevingsvergunning, onderdeel milieu, eisen kunnen worden gesteld ten aanzien van met name geur, veiligheid (bij vergisten), bodembescherming en geluid. De vergisting van uitsluitend dierlijke mest tot 25.000 m³ is vergunningsvrij, indien aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan.

¹ De lijst met afvalcategorieën is overgenomen in [bijlage 5](#) van dit LAP en waar nodig van extra toelichting voorzien.

Toelichting op de minimumstandaard

Voor stoffen die onder de verordening dierlijke bijproducten vallen geldt:

- Categorie 1-materiaal mag niet worden gecomposteerd of vergist.
- Categorie 2-materiaal mag slechts na sterilisatie onder druk worden gecomposteerd of vergist in een erkende installatie (zie [de website van de NVWA](#))
- Categorie 3-materiaal mag worden gecomposteerd en vergist in een erkende installatie, mits voldaan wordt aan de eisen zoals genoemd in artikel 10 van de [Uitvoeringsverordening dierlijke bijproducten](#).

Verbranden kan voorkomen bij stoffen uit alle drie de categorieën. Om biogas te mogen produceren uit mest en/of andere dierlijke bijproducten moet de vergistingsinstallatie erkend zijn op grond van de [Verordening dierlijke bijproducten](#). Deze erkenning moet worden aangevraagd bij de NVWA.

Inzet als meststof / inzet t.b.v. productie van compost

In internationaal verband is vastgelegd dat bodemverontreiniging voorkomen moet worden. Dit uitgangspunt is ook gehanteerd bij het formuleren van kwaliteitseisen en doseringsnormen voor compost. De kwaliteitseisen voor compost zijn opgenomen in het [Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet](#) en de doseringsnormen in het [Besluit gebruik meststoffen](#).

In de [Uitvoeringsverordening \(142/2011\)](#), bijlage II, hoofdstuk II, zijn ook toepassingseisen opgenomen die betrekking hebben op de bescherming van de gezondheid.

Inzet als brandstof

Dierlijke bijproducten uit alle drie de categorieën kunnen in bepaalde gevallen, al dan niet na bewerking, worden ingezet als brandstof (artikel 12e, 13 h, 14i) van de Verordening dierlijke bijproducten). Bij de (mee)verbranding van dierlijke bijproducten of afgeleide dierlijke bijproducten is naast de VDB ook de KRA van toepassing. Dit soort gebruik moet plaatsvinden onder voorwaarden ter bescherming van de volksgezondheid en de diergezondheid en volgens passende [milieunormen](#)

BREF in relatie tot de minimumstandaard

Bij het vaststellen van de minimumstandaard voor de afvalstoffen die vallen onder dit sectorplan zijn de BBT-referentiedocumenten (BREFs) betrokken, die zijn opgesteld in het kader van de [richtlijn industriële emissies](#) (RIE) en voorheen in het kader van de in de RIE opgenomen IPPC-richtlijn. In de BREFs zijn de beste beschikbare technieken (BBT) beschreven voor bedrijfstakken of activiteiten. Bij de vergunningverlening moet rekening worden gehouden met deze BBT-conclusies. Om die reden is getoetst of ook de beschreven minimumstandaard hiermee niet in strijd is.

De BREF Slacht- en destructiehuizen bevat als BBT aangemerkte bepalingen voor de afvalstoffen van dit sectorplan. In deze BREF is ervoor gezorgd dat de BBT-conclusies niet in strijd zijn met de Verordening dierlijke bijproducten. Daarmee is de minimumstandaard in overeenstemming met de betreffende BBT-conclusies.

Stortverbod

Op grond van het [Besluit stortplaatsen en stortverboden afvalstoffen](#) (Bssa), artikel 1, eerste lid, categorie 19, geldt voor dierlijke bijproducten en afgeleide producten daarvan die vallen onder de werkingssfeer van de Verordening dierlijke bijproducten een stortverbod.